

Kas õpetaja saab olla õiglasem kui on ühiskond?

Eesti õpetajate valmisolek sootundliku pedagoogika
rakendamiseks

Ülle-Marike Papp

Tallinn, 28. mai 2012

Kriitiline diskursuse analüüs

- näitab, kuidas tekstides rekonstrueeritakse võimusuhteid ja/või luuakse diskrimineerimist,
- kes räägib,
- millist ideoloogiat kannab,
- kelle varjatud huvid on mängus.
- Näitab, kuidas teksti süvastruktuuridesse on võimalik peita näiteks seksistlikku, patriarhaalset suhtumist, mis täpselt määrab , milline sugu on tähtsam, “väärtuslikum”.

Arvamusuuringud võimaldavad

- Kirjeldada, kuivõrd levinud on üldised arusaamad,
- Kes milliseid seisukohti toetavad,
- Kuivõrd ollakse diskursustest mõjutatud

Mida ütlevad meile poliitilised diskursused?

- Finantsraamistik 2014 - 2020
- Kindlustab struktuurivahendite rakendamise kooskõlas Euroopa 2020 eesmärkidega;
Seostab ja kooskõlastab ELi majanduse juhtimise – (tark, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv;)

Püstitab nn. horisontaalsed põhimõtted ja eesmärgid (sooline võrdõiguslikkus, keskkonnasäästlikkus)

- sätestab iga temaatilise valdkonna eesmärgid: peamiste tegevuste rakendamise põhimõtted,
- sätestab koostöö ja ühistegevuste prioriteedid

8.Tööhõive ja tööalane mobiilsus

- **Sooline võrdõiguslikkus ja töö- ning pereelu ühitamine**
 - Võitlemine soostereotüüpidega hariduses ja koolituses;
 - Kõikide osapoolte poolt meetmete rakendamine soolise segregatsiooni vähendamine tööturul, erinevuste vähendamine pensionites ja töötasudes;
 - Hoolitsuskohustuste tõttu töölt eemal olnud isikute integreerimine tööturule;
 - Innovatiivsed töö organiseerimise viisid, sh. kaugtöö, paindlikud töövormid;
 - Püsivate hooldusteenuste pakkumine – lastehoid, koolipäevajärgne hoid, vanurihooldus

2020. aastaks

- **20–64-aastaste meeste ja naiste tööhõive määr 75%,
enneaegselt õpingud katkestanute osakaaluvanusegrupis 18-24 alla 10%.**

on üks Euroopa selle kümnendi kasvustrateegia peamise eesmärgi. Eelmisel kümnendil selle saavutamine ebaõnnestus. 2010. aastal oli Eestis 18-24 aastaste noorte seas 11,6% ilma keskhariduseta. **Euroopa Liidus loetakse haridustasemeks, mille mitteomandamisel loetakse õpingud liigvara katkenuks, keskharidust.**

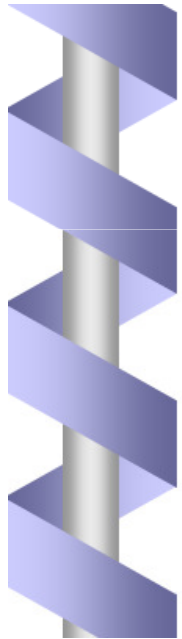
- Soolises lõikes on õpingute enneaegne katkestamine rohkem levinud meeste seas – **pea iga seitsmes selle vanusegrupi mees kuulub õpingud katkestanute hulka (15%).**

- **Vahe poiste ja tüdrukute väljalangevuses on vähenenud,
keskhariduse valikud on sooliselt ühtlustunud**

- vähemalt **40% 30–34-aastastest peaksid omama kolmanda tasandi haridust ja peegeldama ühiskonna koosseisu.**

Marju Lauristin:11. aprillil 2012 konverentsil

"Koolivõrk korras: kuidas edasi?".

Eesti ühiskond ja ka sellest lähtuv haridus on veel tänagi suhteliselt traditsiooniline ja kultuuriliselt suletud, sealhulgas eriti konservatiivne soorollide taastootmisel

Prof. V.-R. Ruus:

Õpetaja on kultuuri ja ühiskonna arengu seisukohalt nii oluline isik, et tema haridust ei saa jätta juhuse ning sissejuurdunud, kuid iganenud harjumuste ja stereotüüpide hooleks

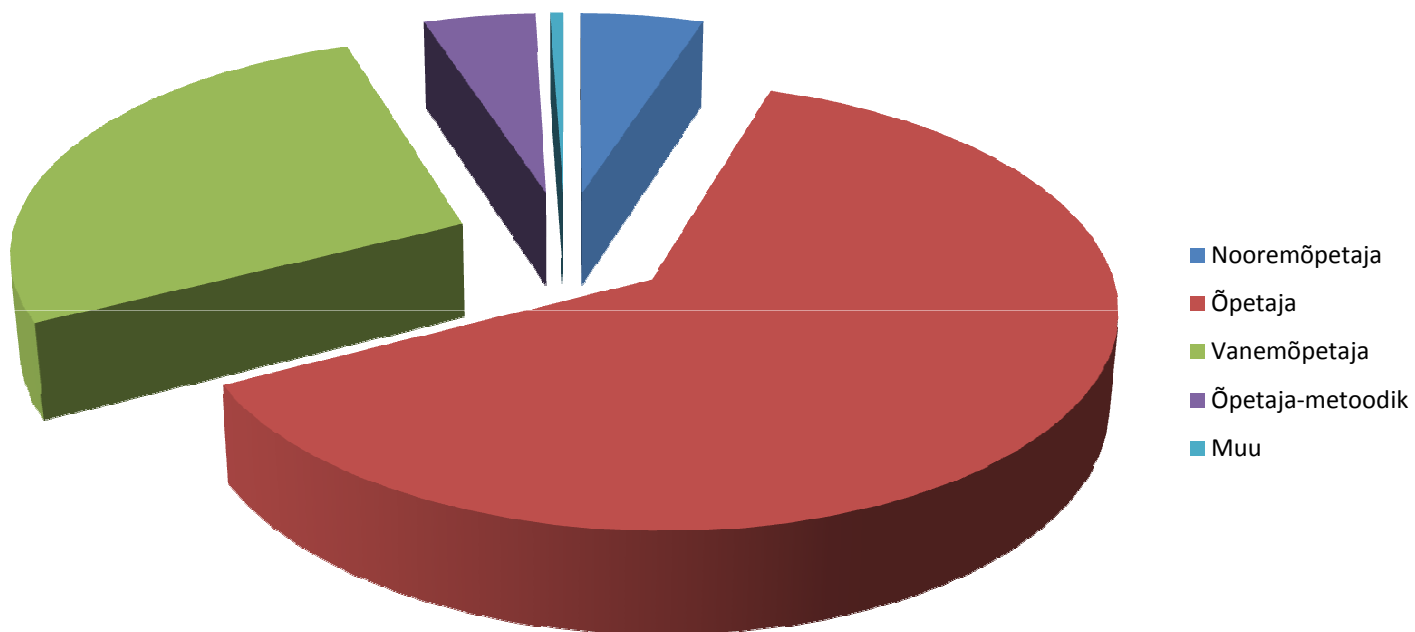
Rmt. Õpetaja esmaharidus. Olukord ja probleemid 21. sajandi algul

Õpetajate küsitlus

- AS Saar Poll
- 142 kooli, 204 õpetajat, 64 % naisi, 36 % mehi
- Küsimused
 - hariduspoliitika mõjust nende igapäevatööle;
 - õppetöös olulisteks peetavatest eesmärkidest;
 - murettekitavatest probleemidest kooli argielus,
- hariduse ja tööturu segregatsiooni põhjustest,
- soolise ebavõrdsusega seotud probleemide märkamisest koolis;
- soolise võrdõiguslikkusega tegelevatest institutsioonide ja haridusasutuste kohustustest;
- takistustest ja motiividest teemaga tegelemiseks

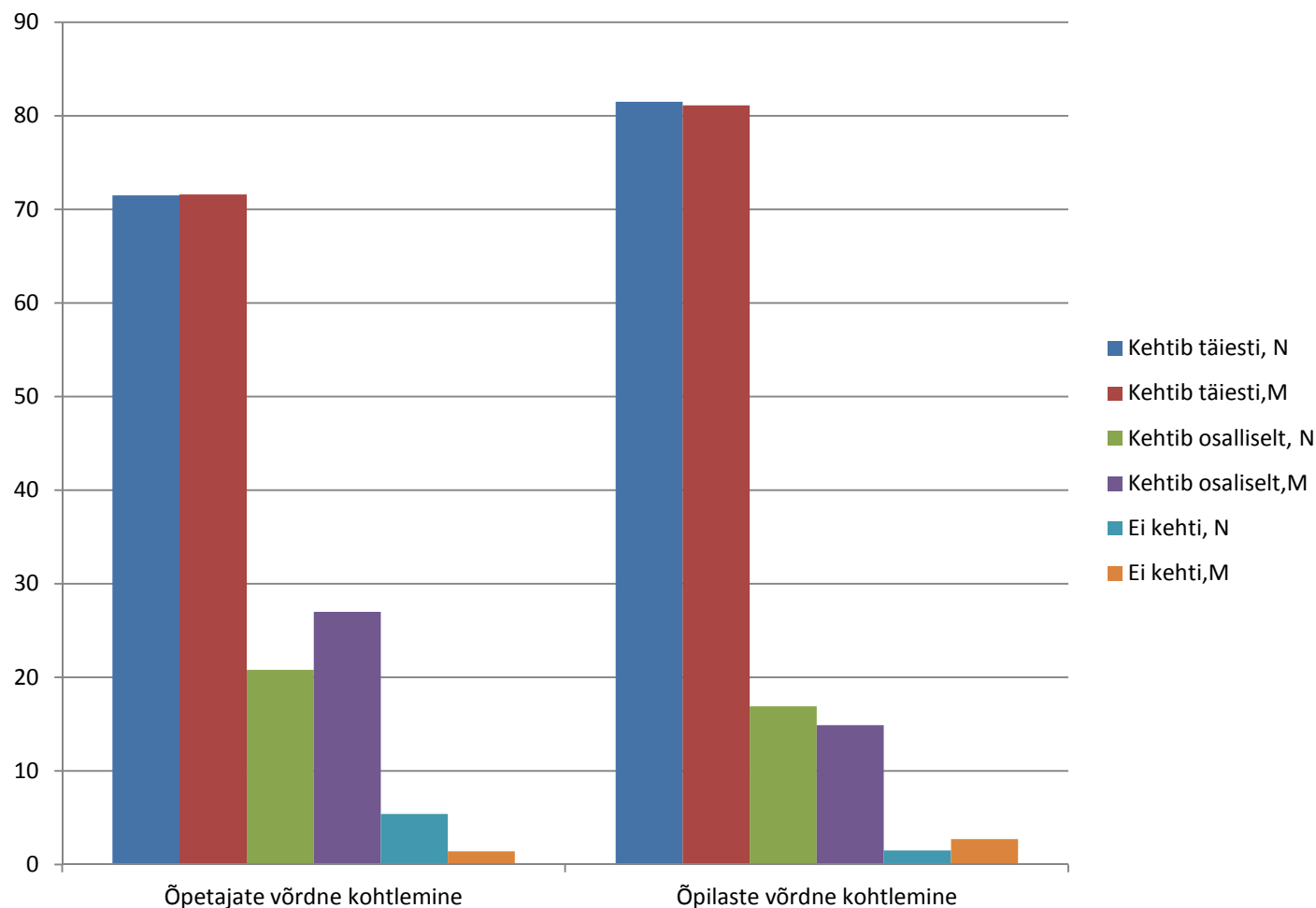
Vastanute ametijärk

Eesmärk – kirjeldada õpetajate

- suhtumist soolise võrdõiguslikkuse normidesse,
- sugupooltele omistatavaid omadusi ning ootusi
- soolise ebavõrdsuse ilmingute märkamist kooli argielus
- ettekujutusi võimalustest edendada soolist võrdõiguslikkust

Nais- ja meesõpetajate arvamused võrdse kohtlemise normide järgimisest

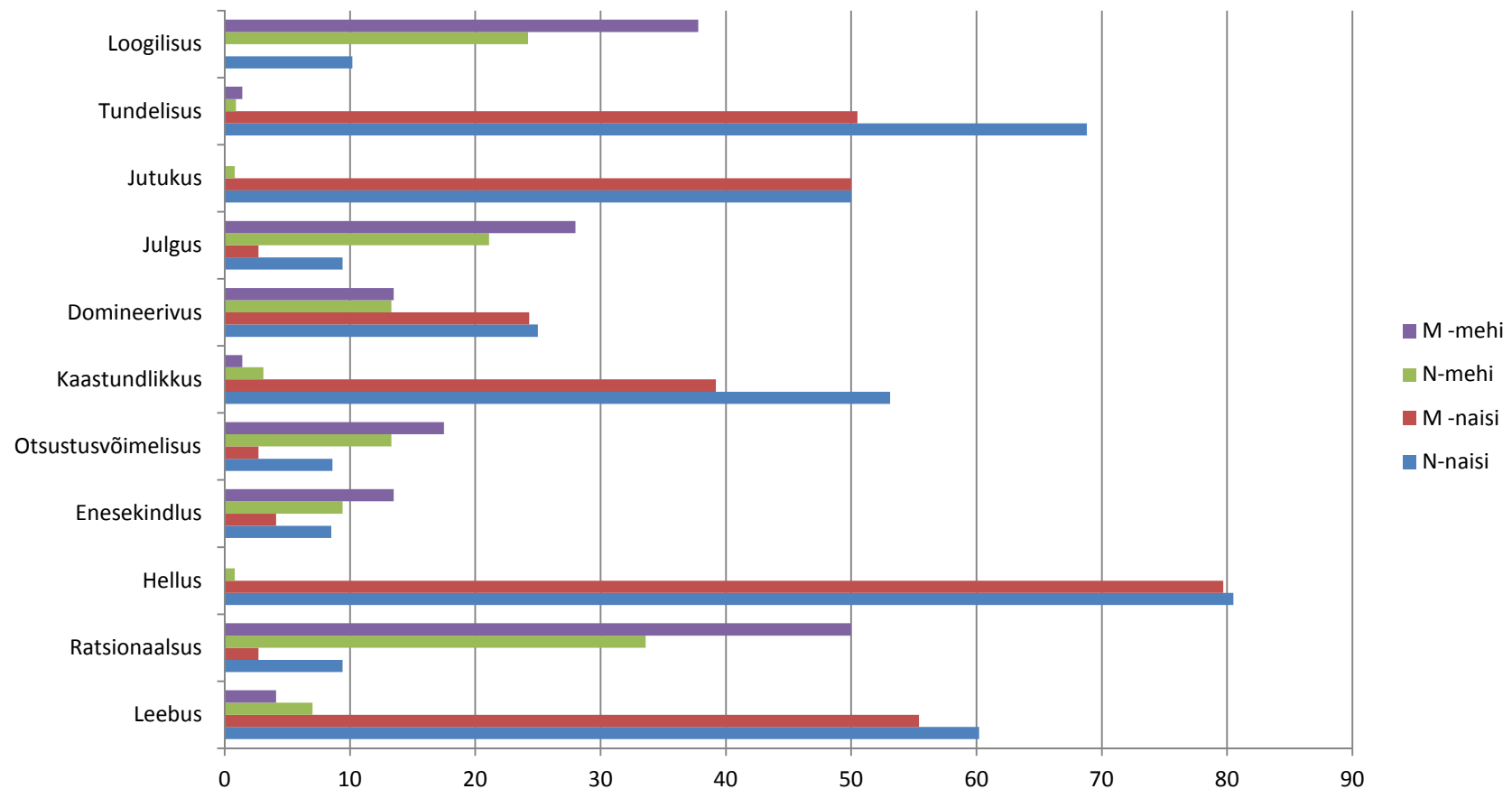
Sooline vägivald koolis

- vastassoost õpilaste
 - togimine ja tõukamine - 86,3 %)
 - asjade äravõtmine, peitmine, pildumine või lõhkumine (80,9 %),
 - nilbete ja/või seksistlike väljendite kasutamine (75 %),
- kaasõpilaste narritamine või pilkamine kehaehituse või muude erisuste tõttu (89,0 %), löömine ja peksmine (64,2 %).

Vägivallailmingute pärast tunnevad muret

- enam kui kolmandik vastanud naisõpetajatest,
- vähem kui viiendik meessoost õpetajatest .
- Meessoost õpetajate hulgas on tunduvalt suurem ka nende osakaal (23 %) , kes väidab, et see ei ole probleemiks.
- Mehed ja naised kogevad sotsiaalset keskkonda sageli erinevalt tänu ajaloolis-kultuuriliselt kujunenud soolisele identiteedile - vägivald kuulub maskuliinsuse juurde?

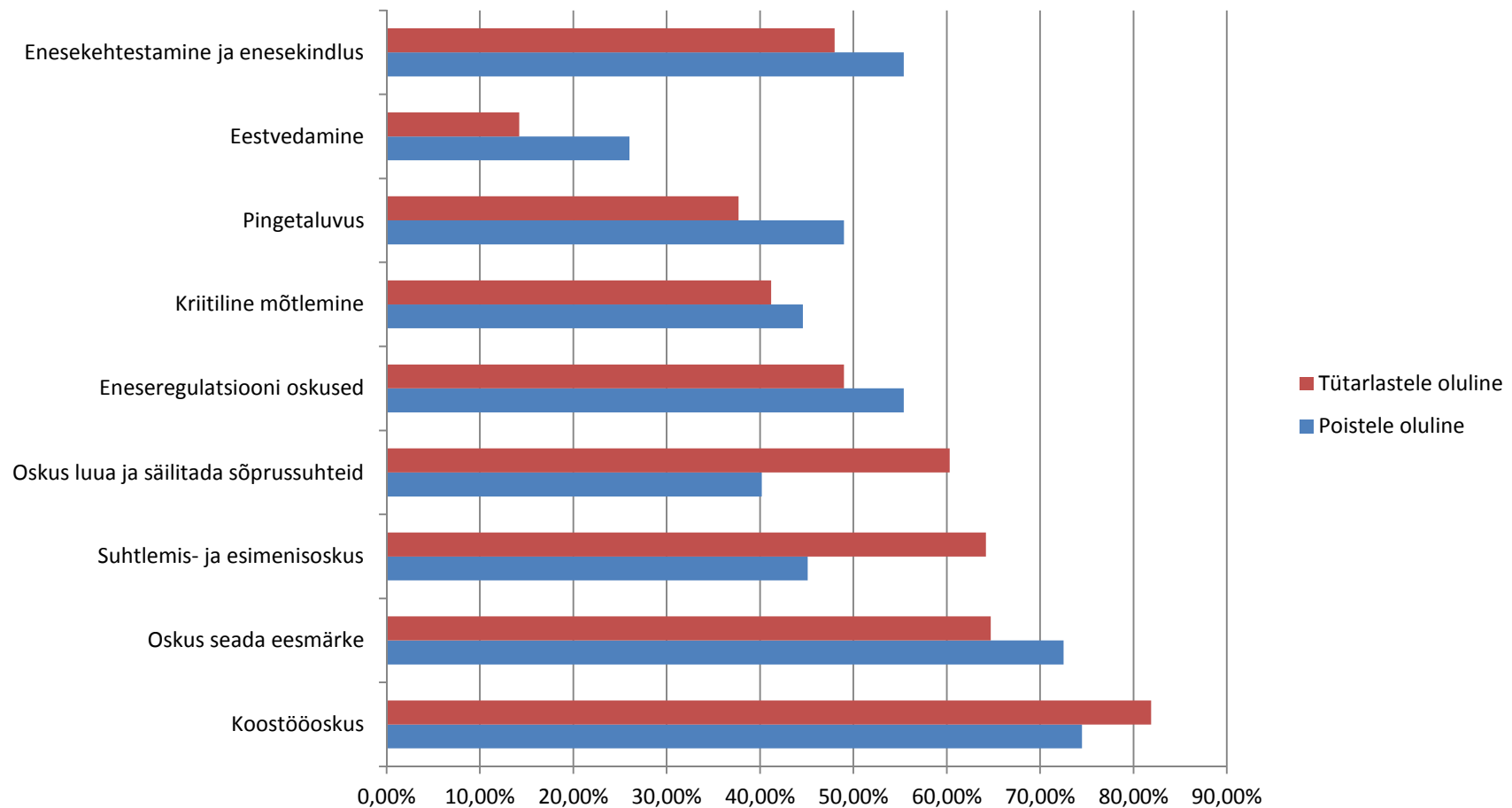
Kaastöötajaid nähakse läbi soostereotüüpe

Õpetajad märkavad kolleegide puhul loogilisust, ratsionaalsust – nn “väärtuslikumaid” omadusi

- sooga kõige vähem seotud on enesekindlus, otsustusvõimelisus, julgus, loogilisus – üldisel
- hellust, leebust, jutukust ja tundelisust omistab 60% -70% vastanutest naisõpetajatele.
- Ükski meesvastaja ei arvanud näiteks, et loogilisus võiks iseloomustada naissoost õpetajat,
- samuti arvas vaid üks naissoost vastaja, et kedagi tema meeskolleegide seast võib jutukaks pidada.

Ootused õpilaste suhtes on sooliselt erinevad

Poistele olulisemad

- Enesekindlus
- Pingetaluvus
- Eestvedamine
- Kriitiline mõtlemine
- Eneseregulatsioon
- Oskus seada eesmärke

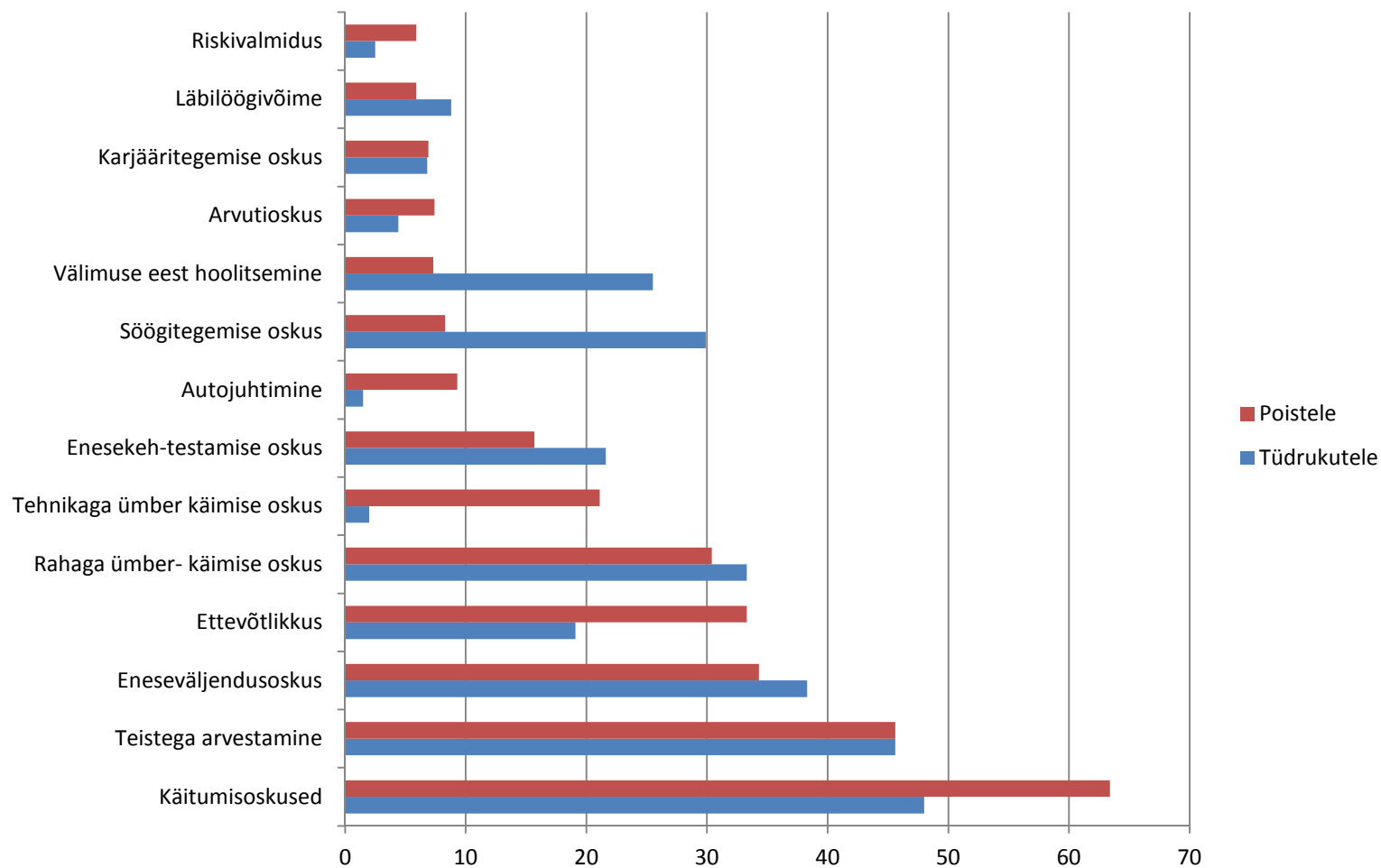

Tüdrukutele olulisemad

- Oskus luua ja säilitada sõprussuhteid
- Suhtlemis- ja esinemisoskus
- Koostööoskus

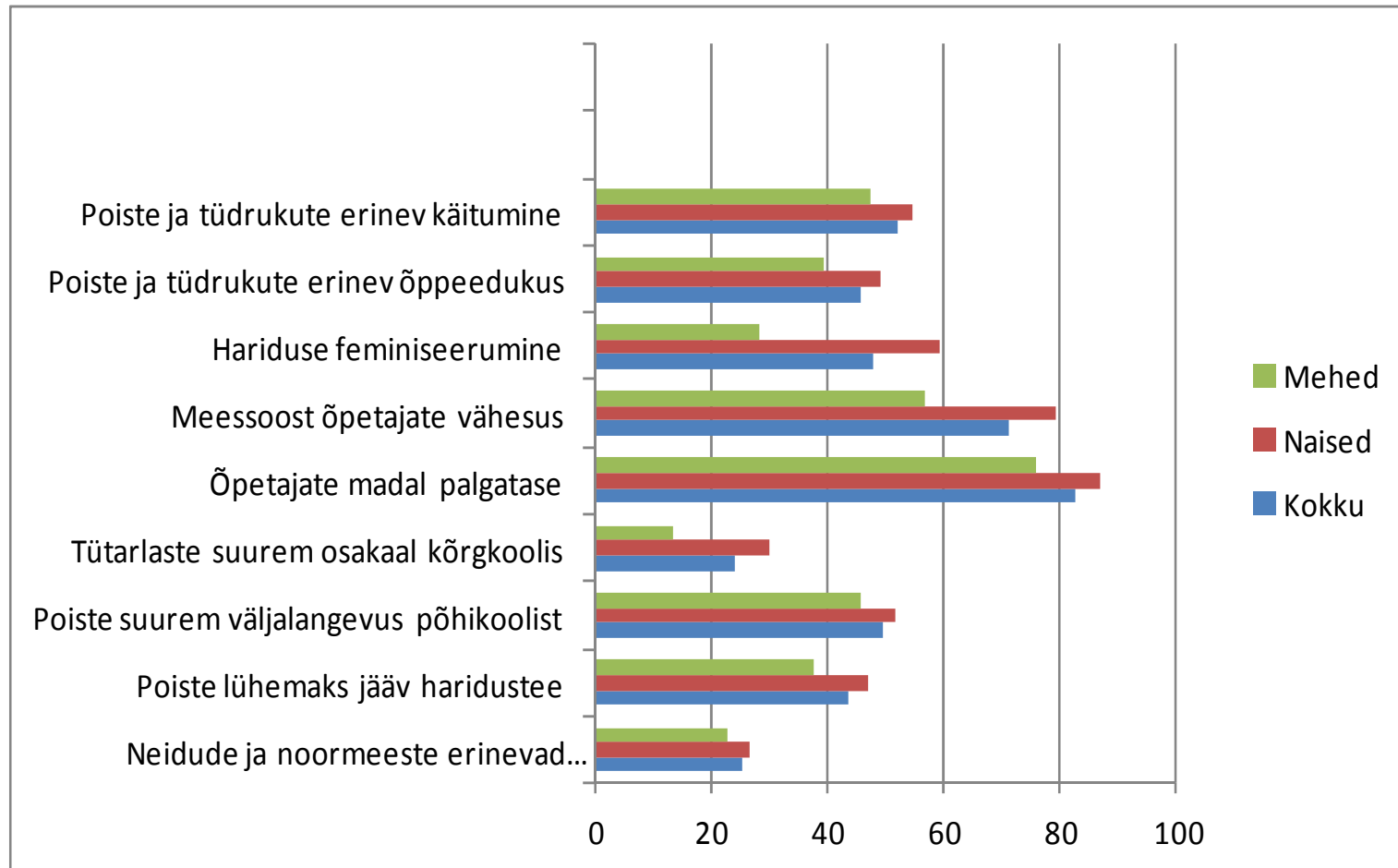
Õpetajate ootused soorollidele

Mida tähendab rahaga ümberkäimise oskus

- tüdrukule, naisele,
kes peab süüa tegema, teiste eest hoolitsema ?
- poisile, mehele,
kes peab autot juhtima ja tehnikat tundma?

Kooli argielus arutletavad teemad

Soolise võrdõiguslikkuse teema

- pole oluline 75 % N, 67 % M
- tuleb põhjalikult tegeleda 20 %
- soolist ebavõrdsust tuleb vähendada
 - 18,5 % N, 28,4 % M,

Probleeme , millest küllaltki sagedasti omavahel räägitakse, et seostata soolise ebavõrdsusega.

Siiski..

- Õpetajaskonna soolist proportsiooni peetakse ebaloomulikuks, aga
- mitte seda, et muu tööturg on sugude vahel jagunenud
- “Mõned tööd sobivad naistele, mõned meestele “ nõustus - 68 % N, 65 % M

Eeldused ja oletused

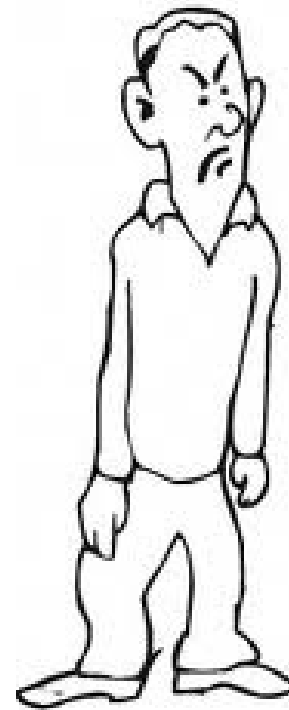
- mehed õpetavad teisiti kui naisõpetajad
- tütarlapsed ja poisid reageerivad erinevalt ja „paremini“ samast soost õpetaja tegevusele,
- meesõpetajaid iseloomustab midagi ühtset ja unikaalset seoses maskuliinsusega.

Meesõpetaja funktsioonid?

meheks olemise rollimudeli täitmine?
(täpsustamata seejuures, mida need mudelid peaksid edastama, aga kindlasti “tõelist meest” ,

- surrogaatisade ülesannete täitmine ?
- Poiste motiveerimine maskuliinsete konventsioonide ja homosotsiaalsuse taastootmisega?

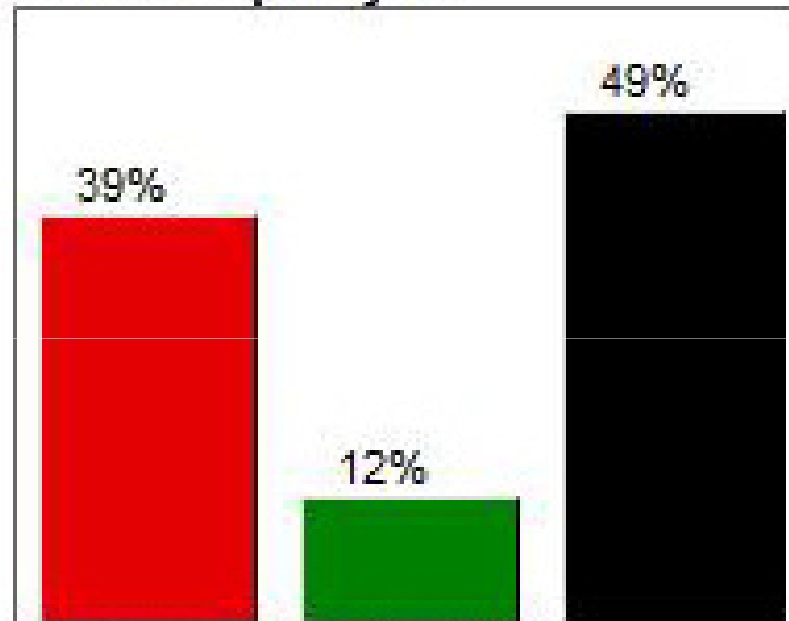

Mis sõnumi saadab meile ainuke järelejäänud haridusvaldkonda peegeldav väljaanne?

- Argo Kerb: "Õpetajate Leht ei hakka kunagi olema sama lõbus kui Õhtuleht" jaan, 2012
- "Hariduse ja ühiskonna ees seisvad väljakutsed nõuavad adekvaatset kajastamist ja professionaalset diskussiooniruumi. Õpetajate Leht saab seda pakkuda."

■ Küsitlus

Kas meesõpetaja on parem
kui naisõpetaja?

■ jah: 29 häält (39.2%)

■ ei: 9 häält (12.2%)

■ vahet pole: 36 häält (48.6%)

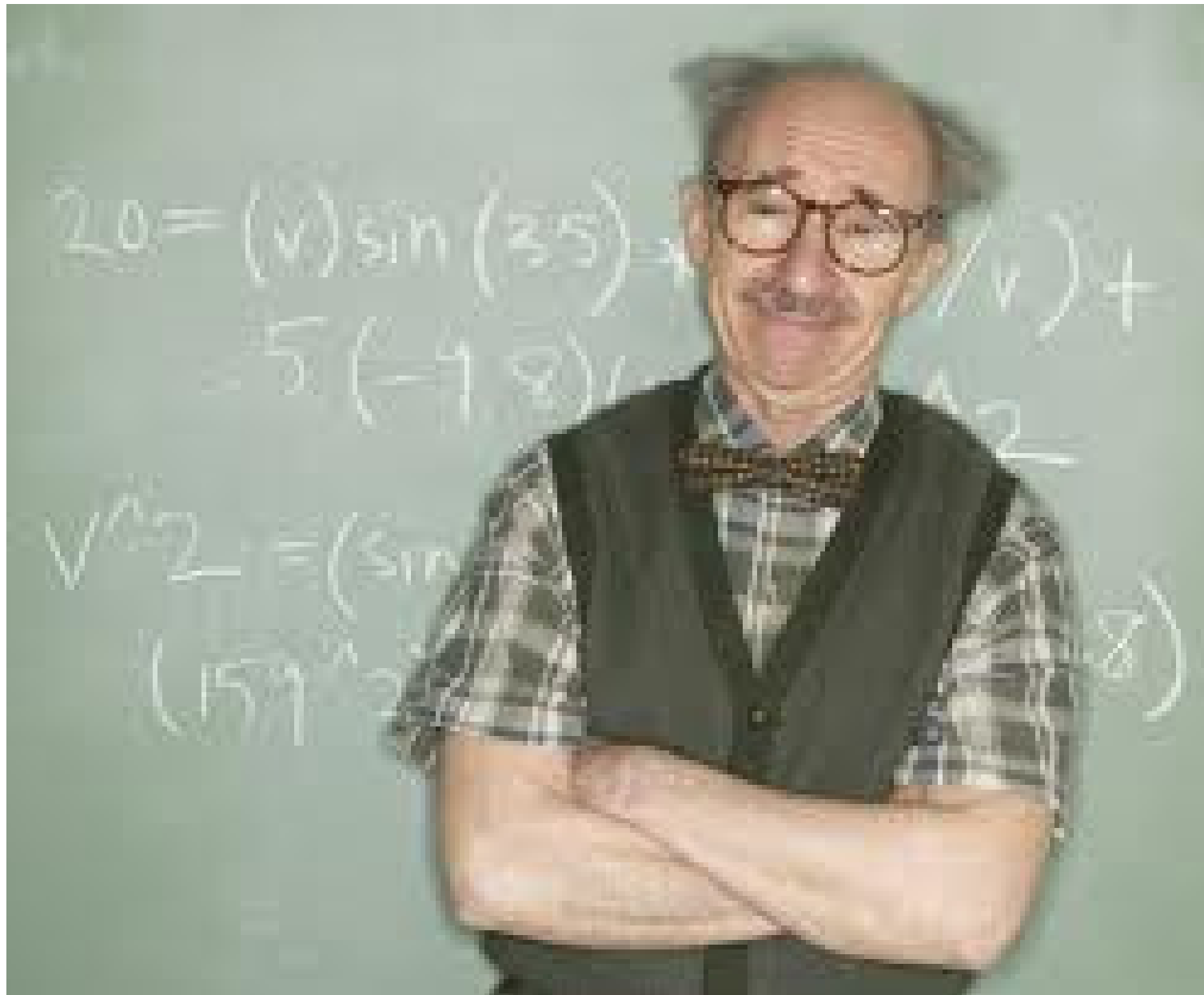
Kokku hääli: 74

Uudised

Nii pa
vasak
Vapp
reklam
töoru
varah
Foto:

Uut aa
Ain...

Viimased uuringud on tõestanud, et

- õpetaja sugu ei määra poiste õpimotivatsiooni ega väljalangemist;
- poisid ei samasta endid sooliselt meesõpetajatega vaid hoopis omavanustega, nagu ka tütarlapsed;
- õpilaste endi arvates eelistatakse kompetentset naisõpetajat ebakompetentsele meesõpetajale.

Mehe identiteedi kriis?

- “Soolise võrdõiguslikkusega ei maksa liiale minna, üle pingutada... ” = hirm
- Kas nõustume kasvatusteadlastega, kes nõuavad poistele eraldi õpet, tugevat distsipliini ja jõulise, nn. “tõelise mehe” mudelit? Agressioon ja relvad kaasa arvatud?

Sõnastatud on soov...

- liikuda “avatuma, kaasavama, inimväärikust tingimusteta hindava ja iga inimest enam toetava väärtusmaailma poole” (Eesti Kasvuvisioon 2018),
- AGA see eeldab
 - loobumist eelarvamustest,
 - loobumist soolistest, rahvuslikest ja muudest stereotüüpidest,
 - võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõtete mõistmist ,
 - teadlikku inimõiguste tagamist.

Eeldab õiglust tagavate õigusnormide täitmist...

Eesti elanikud:

Küsimus põhiõiguste spontaanseks loetlemiseks

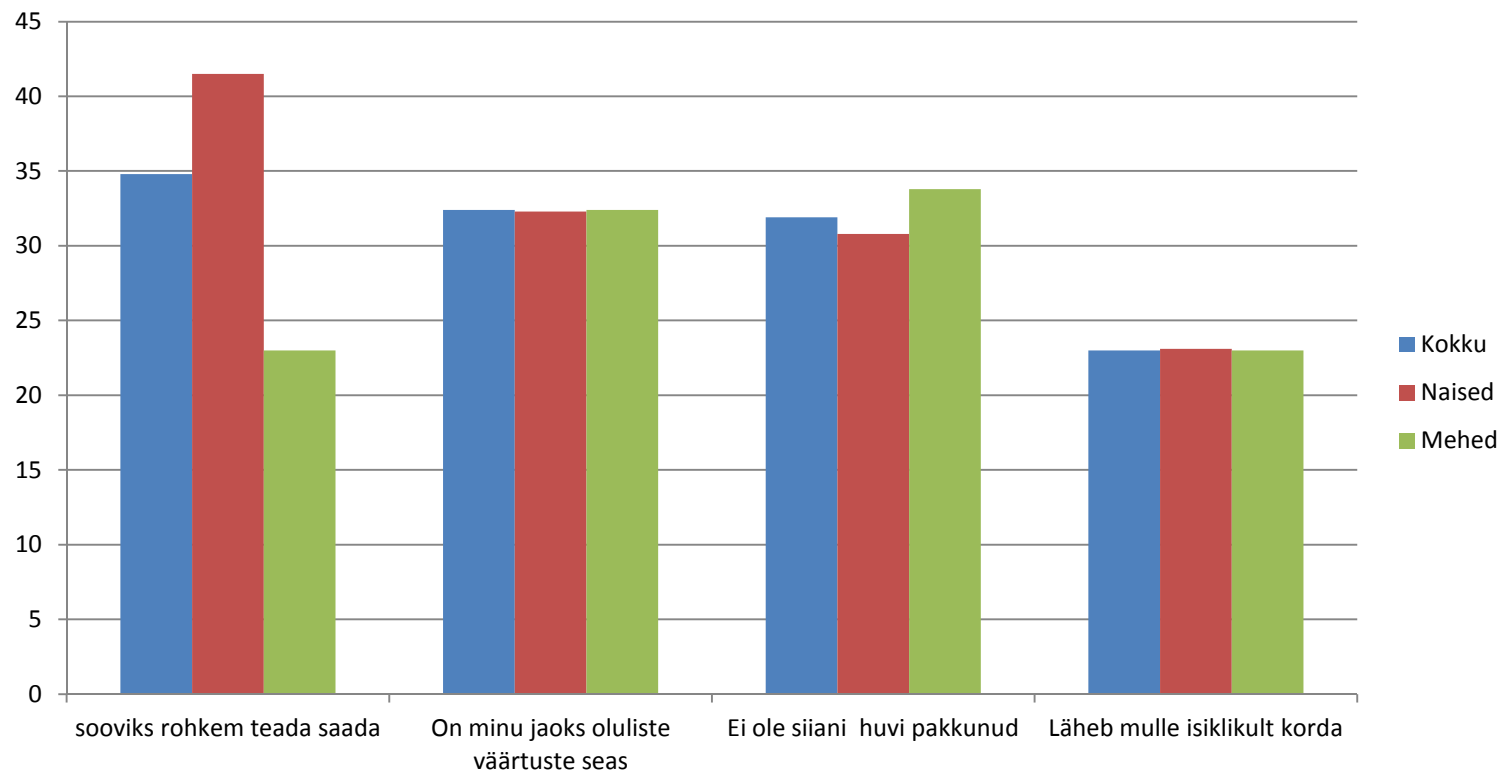
- Sõnavabadus 33 %
- Õigus tööle 32 %
- Õigus haridusele 27 %
- Õigus valida ja olla valitud 20 %
- Õigus tervisele ja meditsiiniabile 19 %
- Õigus võrdsele kohtlemisele, võrdsusele 1%
- enamiku vastajate arvates on põhiõigused võrdselt tagatud kõigile, olenemata soost, rahvusest, vanusest, puudest jms.

- Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring, Justiitsministeerium 2007

Võrdne kohtlemine koolis?

- 95,5 % - õpilaste hindamine vastab võrdse kohtlemise põhimõttele,
- 84,3 % - poistele ja tüdrukutele kehtivad ühesugused käitumisnormid,
- AGA mida näitas küsitlus?
- Väitega, et kooli juhtkond peab vastutama nais- ja meesõpetajate võrdse kohtlemise eest oli nõus vaid 48,5 % vastajaid.

Soolise võrdõiguslikkuse teema õpetajate arvates (N=204, 2011)

Õpetaja ei erine tavakodanikust oma õigusteadlikkuse poolest

- Õpetaja ei saagi olla õiglasem kui ühiskond, aga ometi on tema võtmeisikuks, kes pikapeale seda ühiskonda õiglasemaks muuta saaks.
- Selleks vajab ta toetust teadmiste ja oskuste, juhendite ja parimate praktikate tutvustamise läbi.
- Aga kindlasti ka kõigi sotsiaalset kontrolli nende diskursuste üle, mis inimõigusi riivavad.

Kriitiline diskursuse analüüs

- paljastab ideoloogia, mis seab kahtluse alla tütarlaste ja naiste õigused ja püüab diskrediteerida egalitaarsemaid seisukohti
- Näiteks : Keda süüdistatakse? . Naisõpetajad, üksikemad...
- Meeste “raskem elu koolis”, poisid ja mehed kui ohvrid, kes vajavad positiivseid erimeetmeid
- Soolisusest rääkides eristatakse sageli poiste ja tüdrukute maailmad kui kaks täiesti erinevat reaalsust, kus kehtivad erinevad reeglid

Soosüsteem/sooideoloogia põhiväited:

- N ja M on erinevad (pidevalt rõhutata) kaks gruppi
- mehed on enam väärtustatud kui naised
(NB! Seda, mida pidada maskuliinseks, mida feminiinseks, kujundatakse pidevalt kõigi ühiskonnaliikmete poolt, see muutub ajas, kultuuris, kohas, aga sooline hierarhia säilib)

Ei mingit soolist neutraalsust – meestele must, naistele roosa trükivärv!

Breivik ei tunnista Norra kohtu legitiimsust ⁽²¹⁾

Lisatud Reutersi video

18:10 Kohut Breiviki üle kajastab 800 ajakirjanikku ja fotograafi ⁽⁶⁾
17:09 Norra massimõrvar plaanib kohtus kanda ette uue manifesti ⁽³¹⁾

Video: 18-tunnine lahing Kabulis ⁽⁵⁾

18:10 Ametnik: lahingud Kabulis on lõppenud, kõik ründajad tapeti ⁽⁴⁾
15.04 Luureametnik: Talibani rünnaku sihtmärk oli Afganistani asepresident ⁽¹⁾

Kalevi kommivabrik võttis tagasi ajaloolise nime ⁽¹⁸⁾

TÖÖ VÕI LÖBU?

MKMil kulus mullu komandeeringuteks 1,5 miljonit eurot ⁽³⁾

Pm+ Ministeeriumi-nõunik – inimene või masin?

Heidi Pinnak – Eesti naine Euroopa kokandustippude seas ⁽⁸⁾

Kokandusolümpia Bocuse d'Or lõppvõistlusele Prantsusmaale Lyoni pääsenud naiskokki võib seni ühe käe sõrmedel üles lugeda – eestlanna Heidi Pinnak on tuleva aasta jaanuaris üks neist.

Kuidas pärast lühikest ööd taas värske välja näha? ⁽⁷⁾

Kanna, millal tahad ⁽²⁾

Mees: üha nooremate naiste tagaajamine viitab alaväärsuskompleksile ⁽²¹²⁾

Nõustaja: on kasulik, kui mehele antakse suhtes enam tagaajaja rolli ⁽³³⁾

Janek Mäggi: ilu peitub vanuse, välimuse ja mõistuse harmoonias ⁽³³⁾

Paarisuhtekoolitaja: kerge on öelda, et me kasvasime lahku ⁽³⁶⁾

Sugude võrdsuse teema on ebamugav

- Selle asemel on palju mõnusam ja vähemohtlik rääkida
 - perekesksusest ja lapsekesksusest,
 - inimkesksusest ja kultuurikesksusest
 - isegi mitmekesisusest ja erinevustest

Just nii, nagu laste vaesuse teema varjutab naiste diskrimineerimise tööturul

Milline sooideoloogia hakkab suunama hariduspoliitilisi valikuid?

- Kas julgustada tütarlapsi valima ebatraditsioonilisemaid elukutseid või arendada programme poistele?
- Kas toetada tütarlapsi, kellel on koolis probleeme ja teismelisi emasid või pakkuda poistele senisest rohkem sporti, õppekavaväliseid tegevusi ja arvuteid.'
- Või keerata ajalugu tagasi ja panna poisid ja tüdrukud eraldi koolidesse, et paremini edasijõudvad tüdrukud ei häiriks poiste eneseuhkust?

“Looduslikud rollid” ja “sotsiaalsed geenid” –
patriarhaalse ideoloogia teenistuses?

- Kas saab pakkuda tavamõistuslikke e,
“talupoja mõistuse” kohaseid lahendusi
komplekssele sotsiaalsele probleemile?
- Eriti siis, kui probleemi pigem välditakse kui
märgatakse

Ehk on ikka ja jälle aeg küsida...

- miks hoida alal neid soorollidele esitatavaid nõudmisi, mis ootavad
 - poistelt/meestelt riskikäitumist, hoolimatust, enda maksmapanekut, tunnete varjamist,
 - tütarlastelt/naistelt leebust, hoolivust, teiste eest hoolitsemist, tagasihoidlikkust

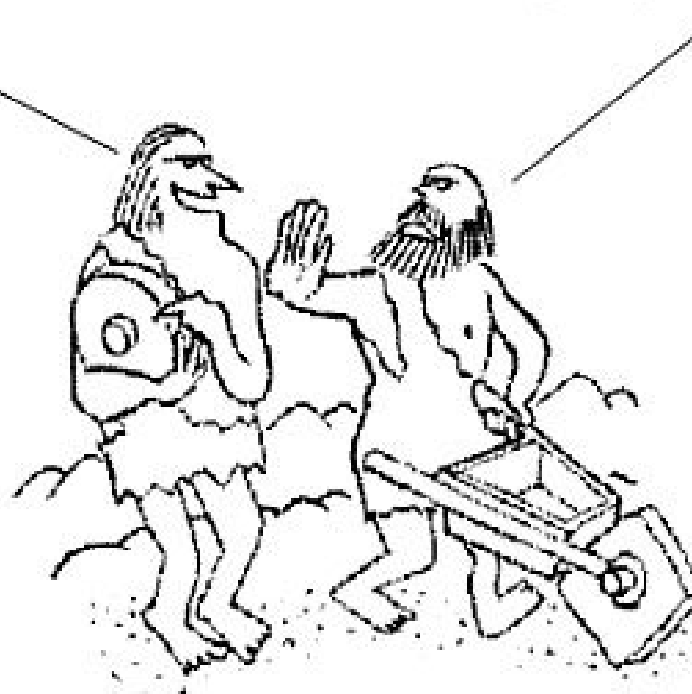
Rigiidsed rollimudeleid piiravad isiksuse vaba arengut, loovust, haridus- ja kutsevalikuid.

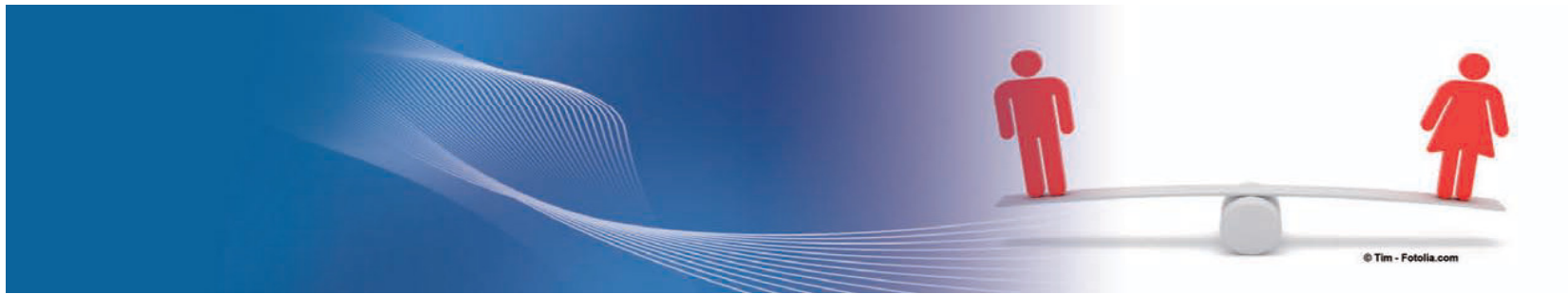
Muutu – proovi midagi uut

S|E|B

Proovi hoopis seda!

Pole aega, pean tööd tegema ...

TÄNAN

Koolijuhtidele pakutavad väärtused (hindamisleht)

- 1. Saavutamine (teostamismeisterlikkuse tajus)
- 2. Edenemine (kiitmine/soodustamine)
- 3. Autonomoomia (iseseisvus, vabadus)
- 4. Autoriteet (võim, kontroll, mõjuvõim teiste üle)
- 5. Pühendumus (pidevalt jätkamine)
- 6. Väljakutse (riskimine, julge ettevõtmine, uued kogemused)
- 7. Loovus (omama kujutlusi, olema uuendustele valla)
- 8. Suurepärasus (kvaliteetne töö)
- 9. Finantsedukus (majanduslik turvalisus, kindel adekvaatne sissetulek, jõukus)
- 10. Sõprus (tihedad suhted teistega, vastastikune hoolimine)
- 11. Tervis (füüsiline ja vaimne heaolu)
- 12. Teiste abistamine (kaasahaaramine, kuulumine, arenev ühistu)

Koolijuhtidele pakutavad väärtused (hindamisleht)

- 13. Terviklikkus (ausus, avameelsus, seisukohtade kaitsmine)
- 14. Teiste juhtimine (vastutustunne, aruandmine tulemustest)
- 15. Lojaalsus (kohusetäitmine, aupaklikkus, kuulekus)
- 16. Asjade muutmine (töötama kaasa organisatsiooni eduks)
- 17. Kord (rahulikkus, stabiilsus, ühtivus)
- 18. Isiklik areng (parima tegemine, potentsiaali ärakasutamine)
- 19. Nauding (rõõm, naer, mugav elustiil)
- 20. Tunnustamine (austus teiste poolt, staatus)
- 21. Vastutustunne (aruandmine tulemustest)
- 22. Meeskonnatöö (koostöö, töötamine koos teistega)
- 23. Võitmine (võistluslikkus)
- 24. Tarkus (elust arusaamine, teadmiste ilmutamine)
- Muu